

Jules Verne'i romaan
„Saladuslik saar” –
lõimimise meistriklass

Anu Kell / Martin Saar

3. november 2017

EES sügispäevad Tartus

Jules Verne (1828 – 1905)

Miks panid kolonistid saarele nimeks Lincolni saar?

- **Ajalooline taust – Abraham Lincoln –**
16. Ameerika Ühendriikide president 1861 – 1865
- **Ameerika Ühendriikide kodusõda põhja- ja lõunaosariikide vahel 1861 – 1865 (orjandus)**
- 9. aprillil 1865 lõppes USA kodusõda – Lincoln mõrvati 15. aprillil 1865 (mainitud ka romaanis)
- Populaarne president põhjaosariikides (päästis USA lõhestumast; mõnede lõunaosariiklaste arvates ka despoot)

Abraham Lincoln

USA 16. president 1861 – 1865

Romaani „Saladusliku saar“ seos Ameerika Ühendriikide kodusõjaga

- Cyrus Smith oli sõdur kindral Ulysses S. Granti väes, veendunud põhjaosariiklaste pooldaja (**arutluseks: vastuolu – tema teener oli Nab, mustanahaline?**)
- Kolonistid olid vangis põhjaosariiklaste poolt ümberpiiratud Richmonds (asub Põhja-Ameerika idaosas) – põgenesid aerostaadiga **20. märtsil 1865** (kodusõja lõpupäevadel) – lendasid orkaaniga 5 päeva ja läbisid *ca* 6 tuhat miili [Põhja-Ameerika laius idast läände on *ca* 2500 miili, st 4000 km] – st lendasid diagonaalis edelasse ja jõudsid Vaikse ookeani keskele vulkaaniliste saarte piirkonda – paisati saarele ühel tormisel ööl **24. märtsil 1865**.

Nimede etümoloogia

- Lincolni saar
- Franklini mägi
- Granti järv
- Punaoja
- Glütseriini oja
- Õhupalli sadam
- **Tööülesanne arutlemiseks**
- *Missuguseid nimesid annaksid saarele sina?*
- *Kelle järgi Eesti kontekstis olulistest isikutest nimetaksid sina saare tähtsaid objekte?*
- *Missugused eestlased on sinu jaoks autoriteetsed?*
- *Lisa oma valikule põhjendus.*

Franklin / Grant

- **Benjamin Franklin**
(1706 – 1790)
oli poliitik, diplomaat, teadlane, leiutaja, ajakirjanik; üks Ameerika iseseisvussõja liidritest.
- Ta oli ka üks Ameerika Ühendriikide Iseseisvusdeklaratsiooni koostajatest.
- **Ulysses Simpson Grant**
oli Ameerika Ühendriikide sõjaväelane ja riigitegelane.
- Ulysses S. Grant oli Ameerika Ühendriikide 18. president aastail 1869–1877.
- Ta oli ka Ameerika kodusõja kindral.

Miks nimetasid saareasukad end kolonistideks, mitte merehädalisteks?

- Thomas Jeffersoni ideedest lähtudes ja valgustusajast mõjutatuna tõdes **iseseisvusdeklaratsioon** 1776. aastal: *„Peame täiesti enesestmõistetavaks, et kõik inimesed on loodud võrdseteks, et Looja on neid õnnistanud teatud võõrandamatute õigustega, mille hulka kuuluvad õigus elule, vabadusele ja õnnele.“*
- **Ameerika Iseseisvussõda** algas 1775. aastal. Algul saatis edu inglasi, ehkki nad pidid võitlema peaaegu 5000 kilomeetri kaugusel kodumaast. Ameeriklaste eelis oli see, et nad sõdisid oma territooriumil ja **uskusid oma üritusse**. Kuus aastat pärast konflikti algust alistus Briti armee pärast kaotust George Washingtoni vägedele 1781. aastal Virginias Yorktowni all. Inglased tunnistasid lõplikult Ameerika iseseisvust Pariisi rahulepinguga 1783. aastal.

Arutlusküsimused

- **Missuguseid teadmisi ja isikuomadusi on vaja, et üksikul saarel ellu jääda?**
- **Iseloomusta Lincolni saare koloniste:**
- **Cyrus Smith** – insener, teadlane, ohvitser kindral Granti põhjaosariiklaste väes, *ca* 45
- **Nab** (neegrist teener Nabuchodonosor), *ca* 30
- **Gideon Spilett** – ajalehe New York Herald reporter, *ca* 40
- **Bonadventure Pencroff** – meremees, 35 - 45
- **Harbert Brown** – Pencroffi kapteni poeg, orb, meremehe kasupoeg, 15
- **Top**, inseneri koer, ja **Jup**, orangutan

Kapten Nemoga seotud saladused

- Kuidas kapten Nemo koloniste aitas (nimetada mõned episoodid)?
- Analüüsida kapten Nemo isiksust.
- Missugune oli kapten Nemo lugu?
- Üksikisik *versus* inimkond / ühiskond
- Kuidas ja miks suhtus kapten Nemo inimestesse?
- Miks Nemo kui inimvihkaja koloniste aitas?
- Missugune oli kapten Nemo viimane heategu?

Ayrtoni lugu

- Kuidas sattus Ayrton Tabori saarele?
- Ümberkasvamine – reaalne või mitte? Mida on selleks vaja?
- Üksinduse mõju inimesele – inimene kui sotsiaalne olend?
- Robinsonaad (Defoe „Robinson Crusoe“) ja selle paroodia (Golding „Kärbeste jumal“) – kumb on reaalsem?
- Vangla *versus* üksik saar – kumba eelistada?

Lahendus

- Kolonistid paisati saarele **24. märtsil 1865**
- Saarel olid täpselt 4 aastat – saar hävines vulkaanipurskes **20. märtsil 1869** – kolonistid pääsesid Robert Granti laevale **24. märtsil 1869**
- **Hinnake lõpplahendust** – mida tegid kolonistid Ameerikasse tagasi jõudes? Realistlik või mitte? Põhjenda.
- **NB! Mis toimus Eestis samal ajal?**

Missuguste tekstidega saab seostada?

- J. Verne'i romaan „Kapten Granti lapsed”
(Ayrtoni lugu)
- J. Verne'i romaan „20000 lööd vee all”
(kapten Nemo lugu)
- M. Mitchelli 2-osaline romaan „Tuulest viidud”
(annab hea ettekujutuse Ameerika kodusõjast)
- D. Defoe „Robinson Crusoe” + W. Golding
„Kärbeste jumal” – inimese käitumine
piirsituatsioonis + robinsonaadi mõiste

Lõimida saab kõike –
isegi kirjandust ja keemiat

Võimalusi keemiatundides

- Seiklusromaan „Saladuslik saar“ võimaldab käsitleda mitmeid põhikooli keemiaõpingutest tuttavaid aineid, nende saamisreaktsioone ja kasutusvõimalusi ning vastavaid teadmisi süstematiseerida.
- Romaanis kirjeldatakse põhjalikumalt näiteks raua, väävel- ja lämmastikhappe tootmist, samuti lubimördi ja küünalde valmistamist ning nitroglütseriini ja püroksüliini saamist.

- **Seiklusromaan** „Saladuslik saar“ käsitlemiseks põhikooliõpingutes on mitmeid võimalusi.
- Kõige põhjalikum ja samas mitmekesisem on **tervikteose** samaaegne analüüs näiteks ühe / kahe nädala vältel **nii kirjanduse kui keemia ainetundides**.
- Võimalik on piirduda ka õpetaja poolt komplekteeritud **teosekatkendite** lugemise ja analüüsimisega **keemiatundides**.
- Ning muidugi on võimalik kasutada üksikuid lõike romaanist konkreetsete teemade puhul illustreeriva materjalina.

- Romaani käsitlemine avab lõiminguvõimalusi teistegi reaali- ja loodusteadustega.
- **Geograafiaõpingutega** haakub näiteks saare asukoha (koordinaatide) määramine Cyrus Smithi eestvedamisel ning saare orienteeriva kauguse määramine nt Uus-Meremaast ja Lõuna-Ameerika rannikust + erinevad kaardirakendused.
- **Matemaatikaõpingutest** on õpilastele arusaadav graniitmüüri kõrguse mõõtmine ridva abil, toetudes põhimõttele, et sarnaste kolmnurkade vastavad küljed on võrdelised.
- **Bioloogiaõpingutega** seostuvad aga saare rikkaliku looduse kirjeldused.

Missuguseid teadmisi projekt annab ja mis ainetega saab lõimida?

- Kirjandus – tervikteose analüüs
- Ajalugu – Ameerika Ühendriikide kodusõda 1861 – 1865; India ülestõus Inglismaa vastu 1857
- *NB! Probleem – ainekavade mahu pidev vähendamine*
- Keemia
- Geograafia
- Bioloogia
- Füüsika
- Matemaatika
- **Lisaks üldpädevused: väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, suhtluspädevus, loodusteadusliku maailmapildi loomise pädevus**

Täna tähelepanu eest!

- „Saladusliku saare“ kui *roman scientifique*'i lugemine ja analüüs kirjanduse ja keemia ühisprojektina annab võimaluse heita pilk 19. saj mõttemaailma ning naasta Verne'i eesmärgi juurde: **õpetada lugejaid tundma teadusmaailma hoogsa narratiivi abil.**